

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 2.

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Hemnes

Emne: Transport av høy

Bygdelag:

Oppskr. av: Trygve Furuhatt

Gard:

(adresse): Hemnesberget

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): 67 år, Hemnes, Hemnesberget, trelasthandler.

SVAR

Stort settv er det skjedd liten eller ingen endring i høytransportmåten i de siste mannsaldrer. Jeg har heller ikke kunnet komme på sporsk etter tradisjoner m.v. eller endringer fra de eldre tider. Det er gått av "moten" med slått på utenger (skogsmyrer m.v.) for de større gårders vedkommende i lavlandet, nede ved fjorden; men oppe i fjellbygdene brukes fremdeles denne form for slått, for å "skjote på" med foret. Forøvrig viser jeg til nedenstående:

1. Høytransporten har vært lik på store og små gårder fram gjennom tiden. Det var vanlig at de mindre gårder som ikke hadde hest, fikk låne hest og kjøreredskaper fra de større. Slått i utmark vanlig før, men bortfalt for om lag 40 år siden, brukes dog framdeles på fjellgårdene.

2. Transport av høy til utløe eller der hvor høystakken ble laget (hvor utløe manglet) foregikk ofte ved bering eller "sloging" av høyet. Det bruktes også framkjøring med hest der hvor forholdene tillot det. Ved bering ble høyet båret på ryggen i tau. Sloging foregikk ved at det ble saget ned et par passelige små bjerketrær e.l. med lauvet på. Det kunne dras opp til 1/2 hestelass på sloga. Lasset ble lesset forfra og bakover, men var høyest foran. Sloga bruktes mest i terreng som hellet unna. Ved bering i tau var det vanlig at bæreren reiste seg sjøl med bora uten hjelp. Bora ble da helst laget slik at den lå noe høyere enn der bæreren stod for at det skulle bli lettere å ta

den på. Hvis det var svært ulendt terreng fra slåttstedet og til utløa eller der hvor stakken skulle bygges, hente det at høyet ble pakket i sekker og rullet utfor. Disse sekkene (ein høysekk) ble laget av god hamp og bundet som et grovmasket garn eller not. Løypestreng for høyfrakting har ikke vært i bruk her. En høytrullebør har dog vært i bruk, helst på mindre plasser og husmannsplasser. Båren var laget av to stenger, hjul med akse og over stengene lå alltid tverrgående bord med om lag 2 1/2 - 3 tommer mellomrom.

3. Høy fra utslåtter ble alltid kjørt hjem på vinterføre.

4. For om lag 50 - 60 år siden bruktes alltid slede til høytransport i høyonna. Senere er en gått over til en vanlig 2-hjuls arbeidsvogn med høygrind på. (Dialekt: et høyskrin). Sleden som bruktes hadde meier uten jern under, den var ca. 2 meter lang og ca. 1,25 bred. Foran og bak på denne sleden gikk der opp en oppstander (dialekt kalt: ein hammar) fra den forreste oppstander gikk det en taubit på ca. 1/2 meter (hampetau) i denne tauenden var festet en stang omtrent like lang som sleden (dialekt: ei høystang), den hadde en tykkelse i diameter på ca. 2 tommer. I enden av stange var igjen en tauende på 1 meter eller så. Høyet ble så lagt på sleden mellom oppstanderne (hammerne), og når lasset var stort nok ble stangen lagt over fra forreste oppstander og til bakerste og gjort fast der ved hjelp av tauet i enden.. Dette kaltes å "gjøle" -tjukk 1 - høyet fast og tauet i enden på stanga kaltes: (dialekt: gjøltåg) (tjukk 1). (et gjøltåg). Ved innkjørsel av høy ble det nøye påsett at intet ble liggende igjen, alt måtte komme med. Det var ingen skikk om at for eks. siste lass skulle være større eller mindre enn de andre lassa.

5. Har jeg ikke kunnet få opplyst. Fellesslått har det

det ikke vært snakk om i de siste par mannsaldrer, og jeg har heller ikke kunnet få bragt sikkert rede på om slikt har forekommet i tidligere tider.

6. Bortfaller.

E. s. Vid barning og høy ble det bant over aklla, ikke over brost og alltid i tau.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

BYGDØY

78